

## DİDEM MADAK'IN ESERLERİNDE YALNIZLIK TEMASI

### THE THEME OF SOLITUDE IN DİDEM MADAK'S SELECTED WORKS

Dr. Alpay GEZER

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ağrı/Türkiye  
ORCID ID: 0000-0001-8773-1559

Ayşe DOĞAN

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Programı Yüksek Lisans öğrencisi, Ağrı/Türkiye  
ORCID ID: 0000-0002-1983-2232

Cite As Gezer, A. & Doğan, A. (2021). "Didem Madak'ın Eserlerinde Yalnızlık Teması", International Academic Social Resources Journal, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:6, Issue:32, pp:1956-1965

#### ÖZET

Didem Madak özgün üslubuyla 1980 sonrası Türk edebiyatının akıllarda kalan şairlerinden birisidir. Yakalandığı elim hastalık nedeniyle genç yaşta aramızdan ayrılan şair, geriye üç değerli eser bırakmıştır. Eserlerine hayatın kendisini sığdıran yazar, ele aldığı konuları şiirlerinde özgün üslubuyla ve ustaca sergilemiştir. Şairin özellikle "yalnızlık" konusunu ele alış şekli ve hayatındaki yalnızlığı eserlerine aktarırken okurun kafasında somut canlandırmalar yaratan üslubu oldukça dikkat çekicidir.

Bu çalışmada "Didem Madak'ın Eserlerinde Yalnızlık" konusu, Madak'ın şiirlerinde işlenen diğer temaların yanı sıra "yalnızlık" temasının şairin eserlerine nasıl yansıdığı üzerinde durulmuştur. Çalışmada şairin eserleri incelenmiş ve yalnızlık temasının şairin eserlerine nasıl yansıdığı, konunun hangi üslup ve dil ile ele alındığı üzerinde durulmuştur.

**Anahtar Sözcükler:** Didem Madak, şiir incelemesi, şiir, tematik değerlendirme, yalnızlık.

#### ABSTRACT

Didem Madak is one of the poets of Turkish literature after 1980 with his original style. The poet, who passed away at a young age due to his painful sickness, has left behind three valuable works. The writer who puts life into her works has exhibited her subjects with a unique style and subtly in her poems. The style of the poet, in particular the way in which she dealt with the subject of "loneliness" and the loneliness in her life, creates concrete animations in the minds of the reader.

In this study, the subject of "Loneliness in the Poetry of Didem Madak" and the theme of "loneliness", as well as other themes in Madak's poems, has been investigated. The works of the poet were examined and how the theme of loneliness was reflected on the poet's works, the style and the dialect were discussed.

**Keywords:** Didem Madak, poetry analysis, poetry, thematic evaluation, loneliness.

## 1. GİRİŞ

Madak'ın şiirlerinde yalnızlık, aşk, sınıfsal çelişkiler, ölüm, inanç temaları günlük hayata dair ayrıntılar ile birlikte bilhassa da kadınların günlük yaşantısı üzerinden dile getirmektedir.

Madak'ın şiirlerindeki en önemli izleklerden biri hiç şüphesiz "yalnızlık"tır. Şair adeta yalnızlıktan beslenmektedir. Hayatında özellikle annesinden sonra kalıcı iki kişi vardır: kardeşi ve yakın arkadaşı Müjde Bilir. Kızı Füsün'a doyamadan ise bu dünyadan göçmüştür. Şiirlerinde yalnızlığı her boyutuyla ele alan şair, bu konuyu dil ve üslup açısından da oldukça özgün bir şekilde ifade etmektedir:

*"Simli ojeler sürdüm yalnızlıktan sıkıldığımdan.*

*Müsveddesi gibi şimdi turnaklarım*

*Yıldızlı bir gecenin"* (Madak, 2015a: 53).

Didem Madak'ın eserlerinde karşımıza çıkan "yalnızlık" temasını "bireysel yalnızlık, kent yaşamı içinde kayboluş, yalnızlık ve din, yalnızlık için kullanılan metaforlar/ mecazlar, anne yokluğunun adı: yalnızlık" olarak sınıflandırmak mümkündür.

Madak'ın şiirinde yalnızlık, keder, ölüm gibi izleklerin alışılmadık benzetmelerle anlatılması da şairin poetikasının ayırıcı yönlerindedir. Şiirinde özellikle alışılmışın dışında söyleyiş biçimleriyle karşılaşmaktadır. Madak ve diğer şairler arasındaki temel fark bu kullanım biçimlerinin işaret ettiği sınıfsal ve coğrafi konumlar arasındaki ayrılıklarda belirginleşir.

## 2. DİDEM MADAK

### 2.1. Hayatı

Didem Madak, 8 Nisan 1970'de İzmir'de doğmuştur. Madak, öğretmen olan annesi Füsün Hanım ve Yusuf Bey'in iki kızından büyük olanıdır. Anne ve babasının memuriyetinden dolayı pek çok şehirde yaşama şansı bulan Madak, en çok da doğduğu şehir olan İzmir'i sevmiştir. Madak ailesinin yaşadığı şehirlerden biri de Burdur'dur. Burdur, Didem ve kız kardeşinin hatıralarında önemli bir yer tutmaktadır. Zira iki küçük kızın, Burdur Göl'ünün yakınlarında bahçeli bir evde neşeli günleri geçmiştir. Fakat 12 Eylül süreci onların yaşantısını da olumsuz etkilemiştir. Babası Yusuf Bey, ideolojik manada farklı düşündüğü okul müdürü ile tartışması sebebiyle cezalandırılmış ve Uşak'a sürülmüştür. Genç bir anne olan Füsün Hanım ise kocasının yanına tayin edilmediği için zaruri olarak Burdur'da kızları ile kalmaya devam etmiştir. Bir süre sonra Madak ailesi için üzücü bir hadise gerçekleşir. Yakalandığı bir hastalık nedeniyle Füsün Hanım, 38 yaşında yaşamını yitirmiştir. Anneleri öldüğünde Didem 13, kız kardeşi Işıl ise daha 7 yaşındadır (Bilir, 2015: 25).

Madak, annesinin yokluğu, babası ile arasında olan mesafenin gittikçe artması, bir türlü yaklaşmadığı babası ile arasına bir de üvey annesinin girmesiyle kaleme kâğıda sarılmış ve düşlere, kitaplara, hayallere sığınmıştır. Böyle bir genç kızlık evresi yaşarken, bir süre sonra sınıksız sarıldığı hayalleri de ona yeterli gelmez olmuştur. Madak, henüz 18 yaşında Hukuk Fakültesi 1. sınıf öğrencisi iken evden kaçır ve aynı sınıfta okuduğu bir gençle gizlice evlenir. Evlenmesinin ardından bıraktığı Hukuk Fakültesi'ne aftan yararlanarak tekrar başlar. Okula yeniden başlamasıyla dört yıl süren, mutsuz ve sıkıntılı bir evliliği arkasında bırakmıştır. Bu dönemde Bornova'da bir bodrum katında yaşamını sürdüren Madak, teyzesinin öğretmenlik yaptığı bir dershanenin sekreterliğini yürütür (Bilir, 2015: 27).

Didem Madak, umutsuzluk ve yalnızlık içerisinde geçen o günlerinde sekreterlik, anketörlük, pazarlamacılık ve tezgahçılık gibi çeşitli işlerle meşgul olmuş ve bu işlerden kendi isteği ile ayrılmıştır. İstifa etmeyi severek yaptığını söyleyen ve boşanmaya da bir çeşit istifa etme biçimi olarak bakan Madak, boşanma sonrasında bodrum katında yaşamını sürdürmeye karar vermiştir. Burada geçirdiği üç senelik süreçte delirme seviyesine geldiğini söyleyen Madak, delirmenin insan yaşamındaki en özlü şey olduğunu ifade edecek kadar yorulmuş ve bunalmış bir kadındır. Sürekli su basan bodrum katının pis suyunu sabırla boşaltıp bir yandan da Tanju Okan'a ait 'Kadınım' şarkısıyla avunur. İçine düştüğü bu olumsuz halden sıyrılıp hızlıca toparlanan ve o özlediği, sevdiği güçlü kadın kimliğine yeniden bürünen Madak, ikircikli duyguların ruhuna hakim olmasını derinliğine hissetmeye başlar. Kendi ifadesi ile öyle çok acı çekmiş ve öyle çok mutlu olmuştur ki adeta bir duygudan diğer birine atlamakta ve çapkın hayallerin çirkin ördeği rolünün hakkını vermektedir (Öveç, 2018: 35).

Madak, İstanbul'da tesadüfen tanıştığı Timur Çelik'le 2006 senesinde evlenir. İki sevgili evlenme kararını, çocuk sahibi olmak isteklerinden dolayı almışlardır. 2008'de çiftin Füsün adında kızları olur. Bu mutluluk uzun sürmez. 2010 yılının Kasım ayı sonlarında Madak, kanser olduğunu öğrenir. Hastalığını hayatında yer verdiği hiç kimseden gizlemez. Kansere karşı verdiği mücadeleyi Madak, 24 Temmuz 2011'de kaybeder (Bilir, 2015: 31).

### 2.1. Eserleri

Didem Madak, kısa ömrüne üç şiir kitabı sığdırmıştır: Grapon Kağıtları (2000), Ah'lar Ağacı (2002) ve Pulbiber Mahallesi (2007). Bu üç eserin, Didem Madak'ın yaşamını ve manevi çalkantılarını anlamamız açısından kronolojik olarak okunması elzemdir.

Şiirleri Sombahar, Öküz ve Ludingirra adlı dergilerde yayımlanan ve "Grapon Kağıtları" adlı ilk kitabıyla "İnkılap Kitabevi Şiir Ödülü"nü kazanan Madak; ekseri özgürlük, eşitlik ve adalet temaları çerçevesinde şiirler yazmış ve şiirlerinde kadının soyut yapısını sergilemeye çalışmıştır. Bunun yanı sıra Madak, Kevin Prufer ve Wayne Miller'in yayıma hazırlamış olduğu "New European Poets" isimli antolojide "Çiçekli Şiirler Yazmak İstiyorum Bayım!" şiiri ile Türkiye'yi temsil etmiştir (Öveç, 2018: 37).

Didem Madak'ın zorlu yıllarının ilk ürünü Grapon Kağıtları'dır. Madak'ın kız kardeşi Işıl, bir dergide rastladığı "İnkılap 2000 Şiir Ödülü Yarışması"nın ablasına haber verir; fakat Madak böyle boş işlerle uğraşmak istemediğini dile getirir. Beklemediği bu tepki karşısında Işıl, ablasının bodrum katı yıllarında yazmış olduğu şiirleri bir araya getirerek, bir dosya içerisinde yarışmaya gönderir. 'Grapon Kağıtları' adı verilen bu dosya, "İnkılap Kitabevi Şiir Ödülü"nü kazanır (Sönmez, 2019: 164).

### 2.3. Edebi Kişiliği

Didem Madak'ın Türk edebiyatına yapmış olduğu en büyük katkı hiç şüphesiz kendinden sonraki şairlere ilham veren eşsiz şiir dili ve kadın kimliği bağlamında yazın dünyamızda yarattığı farktır. Şairin şiir dilinden bahsederken öncelikle yalın ve açık anlatımına rağmen şiirlerinin arka planında yer alan anlamların, çok yönlü okumalara olanak sunduğu konusuna değinmek gerekir. Buna bağlı olarak, ilk bakışta kadın sesi ile ön plana çıktığı düşünülen bu şiir, iç katmanlarına nüfuz edildikçe varoluşçuluktan, bellek çalışmalarına ve minör edebiyata kadar pek çok yaklaşımla değerlendirilebileceğini göstermiştir (Yavuz, 2015).

Madak'ın şiirleri, hayatta edindiği deneyimlerine dayanmaktadır. Şair insanların hayatlarını izlemiş ve bunları şiirinde günlük hayatta kullanılan dille okuyucuya aktarmıştır. İlk şiir kitabı Grapon Kağıtları'nın girişinde şair, Andersen Masalları'ndan alıntı yaparak adeta şiirde kullandığı metodolojiyi açıklamıştır:

*“Uykuveren resimli şemsiyesini açarak*

*“Bu gece öykü yok” dedi.*

*Şu insanlara bak”* (Madak 2015b: 7).

Şair burada ilhamdan, ilham yoksa şiirlerinin de olamayacağından bahsetmektedir. Masalın, oyunun, öykünün görünürde kalacağı ve aşksızlığın, yoksulluğun, cinsiyetçiliğin, ötekileştirmenin, betonlaşmanın satır aralarına sıkıştığı bir şiir macerası bu şekilde başlamaktadır.

Madak'ın şiirlerinde tüm izlekler iç içe geçmiştir. Şair, eserlerinde yalnızlık, aşk, sınıfsal çelişkiler, ölüm, inanç temalarını günlük hayata dair ayrıntılar ile birlikte bilhassa da kadınların günlük yaşantısı üzerinden dile getirmektedir. Madak'ın şiirinde şiir kişisi kimi zaman “çantasında sosyal fobi taşıyan bir avukat” kadar mutsuz bir kişi kimi zaman da bir tezgâhtar parçasıdır (Çolak, 2015).

Madak'ın şiirlerinde kadınlık tüm doğallığıyla cüretkâr bir şekilde yerini almıştır. Onun şiirlerinde kadınlık pudrasız ve allıksız, var olduğu gibi sere serpe, kendisine yer bulmuştur. Pulbiber Mahallesi'nde şair fark ettirmeden okuyucuyu mutfağa sokmakta, bununla da kalmayıp mutfakta ağlamasına yol açmaktadır. Şair okuyucuya hem ev hanımı hem şair olmanın keşiştiği noktalarda karnabahar kızartmak, yağmur yağacak diye camları silmekten vazgeçmek, elleri sarımsak kokarken şiir yazmak gibi durumlardan bile rahatlıkla bahsedebilmektedir. Madak'ın şiirinde kireç çözücünden, sardalya konservesine, postişten sutyen lastiğine kadar kadına ve kadınlığa özel her nesne yer bulabilmiştir. Şair, evin aynı zamanda içindekilerle yaşayan bir organizma olduğunu ve kadının evle olan ruhsal bağına çok iyi sezenlerden biridir. “Ne zaman yazmaktan kaçsam/ Banyoyu kireç çözücüye buluyordum.” diyerek kadınlık deneyimlerini şiirlerine de yansıtabilmiştir. Kimi zaman ise çatlak topuklarını sergilemekten kaçınmaz (Çınar, 2015: 99).

Mutluluk, huzur ve dinginlik gibi durumlar şairin şiirlerine yansımış olsa da çoğunlukla şiiri beslemekte olan temaların özlem, ayrılık, çile veya toplumsal memnuniyetsizlik, hoşnutsuzluk, çatışma, gerilim vb. haller olduğu görülür. Burada ifade edilen perspektiften bakıldığında şairin, içerisinde bulunduğu sosyal ve bireysel temelli baskılama ve bunalımlardan şikâyet etmesini, çıkış yolu aramaya yönelik girişimlerini, bu manada umut ve umutsuzluklarını dizeler ile ifade etmiş olduğu anlaşılmaktadır. Bundan dolayı şair ile şiir arasında var olan ilişkiyi anlayabilmek son derece önemlidir. Çünkü şiiri onu kaleme alan şairden ayrı bir şekilde düşünmek mümkün değildir. Bu bağlamda bir şiir ele alındığında, şiirde şaire ait olan birçok öge bulunabilir. Şiirden yalnızca şairin üzüntüleri, kaygıları, sevinçleri, hazları, anıları ve gelecek tasavvuru değil; bunlarla beraber yaşam tarzı, hayata bakışı, dünya görüşü, din anlayışı, Tanrı tasavvuru ve dinî yaşantısı da anlaşılabilir. Şüphesiz şiir, şaire ilişkin tam manasıyla fikir sahibi olmayı sağlayamayabilir. Bahse konu durum her çeşit sanatsal ürün, edebî eser ve hatta akademik çalışmalar açısından da geçerli bir durumdur. Ancak şiir bu anlamda en başta olmak üzere ortaya konmuş olan eserlerin şairini veya yazarını anlamaya yardımcı olduğu bir gerçektir. Görünen eşya ya da nesnenin özüne doğru inme becerisi bulunan şairin eserlerinde ara sıra bilinçli, ara sıra da bilinçsiz bir şekilde kullandığı sözcüklerin semantik özellikleri başta olmak üzere anlamsal ve gramatikal kullanım sıklığından hareket ederek şaire ilişkin bazı bilgiler elde edilebilir (Zelyüt, 2015: 172).

Didem Madak'ın ilk eseri olan Grapon Kâğıtları'nda genel mekânı, gevreği ve boyozcusu, fesleğeniyle; yağmuru, rutubeti, martıları, vapurları ve Romantik Radyo'suyla; Saat Kulesi, Kemeraltı Çarşısı ve Kadifekale'siyle, gayet açık bir şekilde İzmir resmedilmektedir. Kitapta, acıların ve yalnızlığın yanı sıra, bahse konu kartpostallar da iletiliyor okurlarına. Didem Madak'ın eserleri incelendiğinde; şairin kendisini anlatma gayreti, hayata meydan okuması, tepinmeye varan sergilemiş olduğu hırçınlığı, öfkesi, anlaşılacak amacıyla yürüttüğü mücadelesi öne çıkmaktadır. Okurları tarafından şiirlerinde algılanan Didem Madak'ın

tersine özel yaşamında Madak'ın içine kapanık, durgun, ketum ve ürkek bir yapısı olduğu gözlenmektedir. Bu duruma rağmen şiirlerini kaleme alırken dizelerinde mısır tanelerini andıracak şekilde patlayan, atarlanan, ansızın bağırarak bir kadına evrilmesinin altında, yaşamış olduklarının ağırlığı altında bunalım yaşamaya olduğu söylenebilir (Öveç, 2018: 32).

İnsanlara, yaşama ve kendisine karşı takınmış olduğu tutumun temelinde bahse konu nedenler vardır. Buna bağlı olarak kadın kimliği ile yüklenmiş olduğu kendisine göre bu ağır insan olma yükünün altında ezilmiş olduğu düşüncesini taşıyan şairin, çoğunlukla dişiliğinden uzaklaşıp çocukluğuna sığındığı görülür. Çünkü çocukluk, mutluluğun ve saflığın kaynağı olmasına ilave olarak sorumluluklardan uzakta özgür bir alanı da ifade etmektedir.

Şairin psikolojik yetimlik ve buna bağlı olarak yalnızlık yaşamaya babası neden olmuştur. Madak'ın şiirlerinde “annenin” tam tersine “baba” ilgisizliğin, sevgisizliğin ve mutsuzluğun kaynağı olarak görülür. “Kedilerin Alışkanlıkları” nda tüm fotoğraflarda babanın çıkarılmış olduğu görülmektedir. Diğer taraftan “Mutsuza Kim Bakacak” isimli şiirinde de Madak'ın babasının olduğu fotoğrafları kırptığı ve babasıyla yaşamış olduğu geçmişi yok etmeye çalıştığı görülür:

*“Mavi kareli gömleğiyle hatırladıkça babamı*

*Kırıp kırıp fotoğrafları, döküyorum başımdan aşağı*

*Sanırım ben assolist oldum maviş anne.*

*Şimdi mutluyum*

*Geçmişini mi yok ettin kızım diye soran*

*Bir babadan kurtuluşumu kutluyorum*

*Babama söyle o gelmesin maviş anne”* (Madak, 2015b: 12).

### 3. DİDEM MADAK'IN ESERLERİNDE YALNIZLIK

#### 3.1. Bireysel Yalnızlık

Kendisini “acıklı sözler kraliçesiyim ben” diyerek tanımlayan Madak, bu ifadeden de anlaşılacağı üzere şiirlerinde acıklı sözleri ve bu sözlerin kaynağı olan acı temasını mihenk taşı yapmıştır (Madak, 2015b: 24). Zira şairin hayatı incelendiğinde annesinin kendisini henüz 13 yaşında iken terk etmesi, şairin ruhunda derin izler bırakmıştır. Bu acı, şairin hayatındaki diğer acıları da beraberinde getirmiştir. Annesinden sonra babasıyla sağlam bir baba-kız ilişkisi kuramaması, bir de bunun üzerine babasıyla arasına üvey annenin girmesi Madak'ı iyiden iyiye yalnızlaştırmıştır.

“Çiçekli Şiirler Yazmak İstiyorum Bayım” adlı şiirinde:

*“Ben bir bodrum kat kızyım bayım*

*Yalnızlıktan başka imparator tanımaz bodrumum”* (Madak, 2015b: 33) mısralarını terennüm eden Madak, yalnızlığı hayatının merkezine nasıl yerleştirdiğini tarif etmektedir. Bodrum, şairin hayatının en zorlu geçen üç yılında mekân tuttuğu bodrum katını belirttiği gibi şairin diğer insanlardan gizlediği öznel dünyasını da temsil etmektedir.

En yakınlarının fiziksel ya da manevi yokluğu şairi yalnızlık girdabı içine itmiştir. Yaşadığı yalnızlık öyle büyüktür ki şair bazen bu girdabın içinde kendini bile kaybetmiştir. Bu duygu, şairin dizelerine şu şekilde yansımıştır:

*“İnanın kendimin*

*Yokluğunda çok kitap okudum”* (Madak, 2015b: 24) dizelerden de anlaşılacağı üzere şair zaman zaman kendi kendini bile yalnız bırakmaktadır. Aynı duygu, şairin başka dizelerinde şöyle kendini belli etmektedir:

*“Kalbimi bıraktım bir yanbaşımda*

*Kanatlarımla hep böyle yalnız başıma*

*Son şiirimi de kaybettim.*

*Kalbimi Neden ben?*

*Son çocukluk resmimi de bir yabancıya gönderdimi.”* (Madak, 2015b, 26):

Şair kalbinin küs ve yalnız olduğunu sık sık ifade etmektedir. Bu durumun nedenini bazen kendi de bilmemektedir:

*“Kalbim küs oysa, kalbim yalnız bir kovboy*

*Nedense şimdi evinden çok uzakta”* (Madak, 2015a: 44).

Madak’ın hayatına iki önemli kişi yakından tanık olmuştur. Bu kişiler, yakın arkadaşı Müjde Bilir ve kardeşi Işıl Madak’tır. Bu iki kişi dışında Madak’ın yalnızlığını paylaştığı kişiler dönem dönem değişse de parmakla gösterilecek kadar azdır. Zira Madak anne ve babasının yokluğundan sonra tüm yokluklara kendini alıştırmıştır. Özellikle daha 18 yaşında yaptığı ilk evliliğini bitirdikten sonra bir bodrum katında üç yıl boyunca yaşamını sürdüren şair, bu dönemde mesleği gereği kız kardeşinden bile uzakta kalmıştır. Fakat kardeşi Işıl ne olursa olsun ablasını asla yalnız bırakmamıştır

*“Kardeşim, biriciğim sen olmasan,*

*Ablanın kabuslarını kim hayra yorardı?”* (Madak, 2015a: 62).

Işıl, ablasının ilk oyun arkadaşı ve gülen yüzüdür. Çocukluğundan beri ablasının bütün anıları içinde yer alan, ablasının zor zamanlarında ona destek olan ve gördüğü rüyaları hep hayra yoran pozitif bir kişiliktir. Öğretmenlik yaptığı sırada bir süreliğine ablasıyla ayrı şehirlerde yaşasa da ablasına manevi yokluğunu hiçbir zaman yaşatmamıştır. Işıl, ablasını hayatı boyunca yalnız bırakmadığı gibi hastalığı boyunca ve ölüm anında da yalnız bırakmamıştır.

Madak’ın yalnızlığını paylaşan bir diğer varlık da kedisidir. Zeyna ismini verdiği bu kedi Madak’ın şiirlerinde pek çok defa okuyucunun karşısına çıkmaktadır:

*“Oturup TV seyrettik iki beyaz zombi gibi yan yana*

*Zeyna gölgesini bir başkası sanıp oynuyordu, ben de*

*Bir başkası sanıp şiir yazıyordum.*

*Bir aydınlanma ruhu içinde felaket yalnızdık.*

*Patimizle, yani Zeyna, patisiyle kalemi itti*

*Ve şiirin içine doğru yürüdük.*

*Zeyna bir kısım kelimeleri dişleri ile yakalayıp kaçırdı*

*Zavallı kelimeler kedimin faresi olmuştu.*

*Ben de onları çocuğum sanıp durmadan kokluyordum*

*Yaralarını yalayıp azıcık ağlıyordum.*

*Bir bakıma Alkatraz Kedicisi olmuşum.”* (Madak, 2015c: 42).

### 3.2. Kent Yaşamı İçinde Kayboluş

Madak’ın hayatının büyük bir kısmı İzmir ve ardından da İstanbul’da geçmiştir. Bu iki şehir de oldukça kalabalık ve küçük bir Anadolu şehrine göre sokakta gezerken bir tanıdığa rastlama ihmalinin az olduğu şehirlerdir. Bu durumun insan hayatı için elbette olumlu ve olumsuz yanları mevcuttur. Fakat Didem Madak gibi “Yalnızlıktan başka imparator tanımayan” bir sanatçı için kalabalık bir şehir, yalnızlığı adeta perçinlemektedir. Zira hayatına çok az kişiyi dâhil eden şair, yalnız dünyasına çok fazla kişiyi alma ihtiyacı hissetmemektedir. Şairin yalnız kalma ve kalabalıklar içinde kaybolma isteği şu satırlardan anlaşılabilir:

*“Bir pardösüm bile oldu içinde kaybolduğum.*

*İnsan kaybolmayı ister mi?*

*Ben işte istedim bayım.*

*Uzaklara gittim*

*Uzaklar sana gelmez, sen uzaklara gidersin*

*Uzaklar seni ister, bak uzaklar da aşktan anlar bayım!”* (Madak, 2015a: 36).

Didem Madak kent yaşamından ziyade aslında köylerin o samimiyetini aramaktadır. Zira hiçbir şehir şaire annesinin sıcaklığını vermemiştir. Esasında şair, annesini kaybettikten sonra her şehirde yalnızdır:

*“Benim bir köyüm olmadı.*

*Hiçbir şehir karlı sokaklarıyla bana*

*Pazen gecelik giymiş bir anne gibi sarılmadı.*

*İstanbul’u evlat edinsem*

*Benimsemezdi nasıl olsa otuz yaşında bir anneyi*

*Yüzyıllarca yaşamış bir çocuk olarak.*

*Mütemmim cüz olamadım hiçbir aşka Pollyanna*

*Bir kitaba bir cüz olamadım.”* (Madak, 2015a: 51).

İstanbul, şairin hayatındaki mutlu yıllara rast gelmekteyse de şairin yalnızlığına merhem olabilen bir şehir değildir. Zira Madak, “Pespaye Kedinin Asaletini Anlatan Satırlar Burada Başlamaktadır” adlı şiirine Orhan Veli’den alıntılacağı şu dizelerle başlar:

*“İstanbul’un orta yeri sinema*

*garipliğim, mahzunluğum duyurmayın anama”* (Madak, 2015c: 26).

Her ne kadar kendine ait olmasa da bu dizeler, adeta şairin İstanbul’un ortasındaki yalnızlığını ve bu durumu annesinden bile saklamaya çalıştığının resmidir. Şair bir bakıma; *“bu müsveddelerin ortasında yalnızım”* demektedir (Madak, 2015a: 60).

Başka bir dizede şair;

*“Gül ağacı değilim” çalarken hafiften metroda*

*İstanbul’un yanık kablo kokan damarlarında*

*Ayağımda balkabağından bir prangayla dolaştım”* diyerek metropoldeki esaret ve yalnızlıktan bahsetmektedir (Madak, 2015c: 34).

Madak yalnızlığına gerçek arkadaşlarının yanı sıra düşsel arkadaşlarını da ortak eder. Esasında gerçek arkadaşları da çeşitli sebeplerle her zaman şairin yanında olamamaktadır. Şiirlerinde hitap ettiği Zeyna, Füsün, Miss Marple, Burcu, Leman gibi insan/insan dışı, gerçek/düşsel arkadaşları, şairin yalnızlığını paylaştığı dostlarıdır. Onlarla dertleşir. Onları yalnızlığına şahit tutar.

*“Noel Babalar sakallı değil, sakarlar biliyor musun dedim Zeyna’ya*

*Tıraş olurken yüzlerini kesip bir paket pamuk yapıştırıyorlar esasında*

*Aslında kaymak gibi adamlar”* (Madak, 2015c: 24) dizeleriyle şair Zeyna adlı kedisine fantastik bir kurguyla hayal ürünü bir karakter olan Noel babaların sakallarının pamuktan olduğundan bahsetmektedir.

### 3.3. Yalnızlık ve Din

Hayatının bir döneminde veya tamamında kendini yalnız hisseden insanların birçoğunda herhangi bir dine veya Tanrı’ya yaklaşma eğilimi görülmektedir. Didem Madak *“yalnızlığının ucuna varan, Tanrı ile konuşmaya başlar”* (Bilir, 2002: 25) sözüyle söz konusu ruh halini gayet estetik ve açık bir şekilde açıklamaktadır. Şair yalnız kaldığı dönem için *“Allah benim çaresizliğimdi, artık konuşabileceğim kimse kalmadığı için, konuştuğumdu”* (Bilir, 2002: 26) diyerek Allah’a, dine ve tasavvufi konulara eğildiğinin işaretlerini vermektedir.

Madak şiirlerinde din; yalnızlıkla, ölümle ve hayal kırıklıkları ile özdeşleştirilmiş ve Müslümanlık olarak konumlanmıştır. Şiir kişinin dünyanın hâllerinden yani sömürü, eşitsizlik, bireysel yalnızlık ve yoksulluk gibi duygu durumlarından dolayı yapayalnız kaldığı ve kendini “yalnız” bıraktığı için zaman zaman tanrıya sitem eder:

*“Yine de ne çok dikenini vardı ahlat ağacının tanrım,*

*Ulaşılamazdı,*

*Sen sarılmak istesen ona,*

*O sana sarılmazdı*

*Ne çok dikenin vardı tanrım!*

*Ne çok isterdim,*

*Sana sarılamazdım.*

*Ve şöyle derdim o zaman: ah!” (Madak, 2015a: 19).*

Bütün yolları denemiş fakat sesini duyurmayı başaramamış; dertlerinden, varoluşla ilgili sorularından ve şiddetli yalnızlığından kurtulamamış Madak’ın son çare olarak Allah’a sığınması ve O’nunla konuşması göze çarpmaktadır. Yalnızlık ve Tanrı arasında şöyle bir bağ kurar

*“Allah ’la samimi oldum geçen üç yıl boyunca*

*Havı dökülmüş yerlerine yüzümün*

*Büyük bir aşk yamadım*

*Hayır*

*Yüzüme nur inmedi, yüzüm nura indi bayım*

*gözyaşlarım bitse tesbih tanelerim vardı*

*Tesbih tanelerim bitse*

*gözyaşlarım...*

*Saydım, insanın doksan dokuz tane yalnızlığı vardı.” (Madak, 2015a: 35).*

Didem Madak yalnızlığın son noktasına gelen insan için yapacak başka şeyin kalmadığını anlatır ve şiirlerinde Tanrıyla konuşur. Bunun yanı sıra şair, peygamber sevgisinde de teselli aradığını dile getirir:

*“Ben işte miraç gecelerinde*

*Bir peygamberin kanatlarında teselli aradım,*

*Birlikte yere inebileceğim bir dost aradım,*

*Uyuyan ve acılı yüzünde kardeşimin*

*Bir şiir aradım.*

*Geçen üç yıl boyunca*

*Yüzü dövmeli kadınların yüzünde yüzümü aradım.*

*Ülkem olmayan ülkemi*

*Kayboluşumu aradım.” (Madak, 2015a: 40):*

### **3.4. Anne Yokluğunun Adı: Yalnızlık**

Madak’ın hayatında annesizlik, telafisi neredeyse imkânsız büyük bir boşluktur. Bu noktada şair söz konusu boşluğun neticelerini şöyle ifade etmektedir: *“Herhangi bir kadının gölgesinde büyümedim. Kız çocukla hayat arasında anne, bir tampon vazifesi görür. Yani anne, kıza hayatı süzerek getirir ve ona kültürel kodları verir. Ve kız hayata bu şekilde hazırlanmış olarak girer. Bende öyle bir şey olmadı.” (Zelyüt, 2015: 344).*

Nitekim çocukluğunda birçok çocuk romanı okuyan, mutluluk dendiğinde hep o çocukluk günlerini hatırlayan Madak’a edebiyatı sevdiren annesi olmuştur. Annesinin ölümünden sonra kütüphaneden aldığı kitapları okuyarak geçirdiği uzun, terk edilmiş yaz günleri başlar:

*“Hayatla ilgili bütün bağlarımı*

*Hazırım ben*

*Bir anne ismine bağlamayı her şeyi:*

*Füsün...” (Madak, 2015b: 23).*

Madak’ın üç şiir kitabında da annenin ölümü karşısında duyulan derin ve tüm yaşamı saran keder duygusu vardır. Madak’ın şiirindeki anne; reçel yapar, çocuklarına kol kanat gerer, neşeli, eğlenceli ve renkli bir

kişiliğe sahiptir. Ancak ölümüyle geride kapatılamaz bir boşluk ve yalnızlık bırakmıştır. Annesinin sınımsız hatıralarına sarılan şair, mezar taşına dokunduğu anda yalnızlığın soğuk yüzüyle karşılaşır ve anne bahsini iç dünyasında bile kapatmaya çalışır:

*“Annem çok sevinmelerin kadınıydı.*

*Bazen sevinince annem gibi,*

*Rengarenk reçeller dizerim kalbimin raflarına.*

*Annem çok sevinmelerin kadınıydı*

*Sıcak yemeklerin.*

*Başına diktikleri o taş,*

*Ne zaman dokunsam soğuktur oysa*

*Ben okşadığımda ama, ısınır sanki biraz.*

*İç ses!*

*Bu bahsi kapa! (Madak, 2015a: 24).*

Bunların ışığında Didem Madak'ın çocukluğunda, babanın koruyucu ve kollayıcı özelliklerden uzak olması neticesinde, anneye olan bağlılığının büyüklüğü ve annenin ölümüyle onarılamaz, tarif edilemez bir travmatik yalnızlığın hâkim olduğunu söyleyebiliriz:

*“Kimi gün öyesine yalnızdım*

*Derdimi annemin fotoğrafına anlattım.*

*Annem*

*Ki beyaz bir kadındır*

*Ölüsünü şiirle yıkadım.*

*Bir gölgeyi sevmek ne demektir bilmezsiniz siz bayım*

*Öldüğü gece terliklerindeki izleri okşadım.” (Madak, 2015a: 36-37).*

Madak'ın şiirlerinde “keder” duygusu kadınlık, annelik ve ölüm temaları bağlamında ele alınmıştır. Grapon Kağıtları adlı eserindeki “Annemle İlgili Şeyler” adlı şiirde şair, şu dizleri aktarmıştır:

*“Sevgili Anneciğim*

*Binlerce kez açıldım,*

*binlerce kez kapandım yokluğunda*

*Kocaman bir dağ lalesi gibi ” (Madak, 2015b: 10):*

Şair, şiirin devamında annesinin sesini neşeli bir şehre benzetmekte ve annesinin kendisini “*iri, ekşi bir vişne tanesi gibi*” yeniden doğurmasını istediğini dile getirir:

*“Hatırlar mısın?*

*Mavi saçlı bir tanrı gibi severdim Burdur Gölü'nü*

*O göl şimdi içimde kocaman bir anne ölüsü.*

*Vişne bahçeleriyle dolu,*

*Neşeli bir şehre benzerdi senin sesin.*

*Bazen ölmek istiyorum*

*Beni yeniden doğurman için İri, ekşi bir vişne tanesi gibi*

*Artık bütün üzgün oluşlarımın adı:*

*ANNE!” (Madak, 2015b: 10).*



Şiirin sonundaki not, şiir kişinin annesinin ölümünden sonra bütün “üzgün oluşlarının adı”nın “anne” olduğunu dile getirmektedir. Bu da şiirde hâkim olan “yalnızlık” ve “keder” duygusunun anne ölümüyle ilişkili olduğunu göstermektedir:

“Ölen her kadın için bir şiir yazdım.

*Onları Muc’a evin karşılığında verdim*

*Çok ucuza.”* (Madak, 2015b: 11).

Şiir kişisi Grapon Kâğıtları’ndaki “Annemle İlgili Şeyler”de, annesinin kendisine “acımasız ölü anne sesini” bırakmak için erken öleceğini bildiğini dile getirir:

“Erken öleceğini biliyordum bana bırakmak için,

*Bu acımasız ölü anne sesini*

*Şimdi mucizevi bir yerdeyim*

*Zaman bir salyangozun vücudunda yaşıyor burada*

*Ve çok ağır ilerliyor”* (Madak, 2015b: 11).

#### 4. SONUÇ

Didem Madak işlediği konular ve güçlü üslubuyla 1980 sonrası Türk edebiyatı şairleri arasında yer almış ve okuyucusunun beğenisini toplamıştır. Madak’ın şiirleri ilk bakışta yorum ve anlam açısından basit gibi görünse de derin manalar içermektedir. Bu sebeple şiirleri, anlam bütünsel bir yaklaşımla okumayı ve semantik tahliller yapmayı gerektirmektedir. Zira edebî eserler sadece yazıldığı devrin kültürel ve sosyal boyutunu ortaya koymakla kalmayıp aynı zamanda şair/ yazar hakkında da bize bilgi vermektedir. Bununla birlikte hiçbir eser başlı başına, onu ortaya koyan sanatçıyı tanımaya tam manasıyla olanak sağlamamaktadır. Bu açıdan, Madak’ın eserlerinin yanı sıra içerisinde bulunduğu sosyo-kültürel ortamın şartları da şair hakkında bize önemli bilgiler sağlamaktadır. Çalışmamızda Didem Madak’ın eserlerinde “yalnızlık” teması farklı başlıklar altında ve sanatçının şiirlerinden yapılan alıntılarla ele alınmaya çalışılmıştır.

Bireysel yalnızlık temasında Madak’ın yaşantısı ile şiirlerindeki yalnızlık teması arasında ilişki kurulmuştur. “Yalnızlıktan başka imparator tanımaz bodrumum” diyen Madak yalnızlığı hayatının merkezine nasıl yerleştirdiğini tarif etmektedir. Kendisini “acıklı sözler kraliçesiyim ben” diyerek tanımlayan Madak, bu ifadeden de anlaşılacağı üzere şiirlerinde acıklı sözleri ve bu sözlerin kaynağı olan acı temasını mihenk taşı olarak ele almıştır.

Kent yaşamı içinde kayboluş teması altında yaşadığı şehirler ile şairin yalnızlığı arasında bağlantı kurulmaya çalışılmıştır. Buna göre Madak’ın en sevdiği şehrin annesi olduğu tespit edilmiştir. Annesinin olmadığı her yer onun için yalnızlığın adresidir. Didem Madak kent yaşamından ziyade köylerin o samimiyetini aramaktadır. Çünkü hiçbir şehir şaire annesinin sıcaklığını vermemiştir.

Yalnızlık ve Din teması altında Madak’ın şiirlerinde dinin yalnızlıkla, ölümlerle ve hayal kırıklıkları ile nasıl bir ilişki içinde ele alındığı konusuna değinilmiştir. Yalnız bırakıldığından Tanrıya sitem eder.

Anne yokluğunun adı: “yalnızlık” teması, çalışmamızın diğer başlıklarında değerlendirilen yalnızlık konusunun daha iyi anlaşılması açısından önemlidir. Zira şairin tüm yalnızlıklarının temelinde annesizlik yatmaktadır. Madak’ın üç şiir kitabında da annenin ölümü karşısında duyulan derin ve tüm yaşamı saran keder duygusu vardır. Annenin ölümüyle geride kapatılamaz bir boşluk ve yalnızlık bırakılmıştır.

#### KAYNAKÇA

Bilir, M. (2002). “Didem Madak’la Söyleşi”. *Varlık Dergisi*, (1141), 25-32.

Büker, S. (2015). “Didem: Plastik Vazo Gibi Kırılmayan Kadın, Didem Madak Anısına”. *Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 2(2), 289-299.

Çınar, D. (2015). “Didem Madak: Pulbiber Mahallesi’nde Çocuk Ağzılı Bir Kadın”. *Türk Dili Dergisi*, 108(758), 99-102.

Madak, D. (2015a). *Ah’lar Ağacı*. İstanbul: Metis Yayınları.

Madak, D. (2015b). *Grapon Kağıtları*. İstanbul: Metis Yayınları.

Madak, D. (2015c). *Pulbiber Mahallesi*. İstanbul: Metis Yayınları.

- Öveç, S. (2018). Didem Madak'ta Dinsel Hayat. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Sönmez, F. E. (2016). “Ah’lar Ağacı (Didem Madak) Şiirinde Renklerden Faydalanma”. *Uluslararası Türk Dünyası Kültür Araştırmaları Dergisi*, 1(6), 10-21.
- Yavuz, A. D. (2015). “Didem Madak Sempozyumu’nun Ardından”. *Monograf Dergisi*, (3), 585-565.
- Zelyüt, S. (2015). Bir Kadın Deneyimi Olarak Şiir Didem Madak’ın Şiirlerinde Dilin Örgütlenişi, Biçim ve İçerik Üzerine, Didem Madak’ı Okumak. İstanbul: Metis Yayınları.